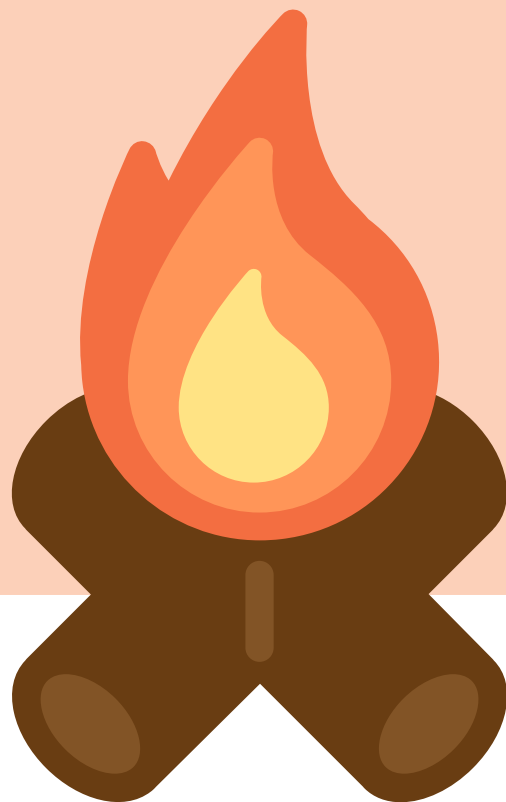


## Undervisningsupplägg

# Allemansrätten – Tema eld



## Genomförande

- ✓ Säkerställ att det inte råder eldningsförbud.
- ✓ Ta med eleverna till en plats där det är lämpligt att elda och där det finns stenar som eleverna kan plocka.

**Börja med att samla eleverna i ring och läs upp det gamla ordspråket:**

”Elden är bra när den är dräng, men blir den herre så blir den sträng”


### Diskutera tillsammans med eleverna:

- ❓ Vad menas med ordspråket?
- ❓ Vad är en dräng, vad är en herre?
- ❓ När kan elden vara något bra respektive dåligt?
- ❓ Vilket ansvar har den som tänt en eld?

### LEKTIONSINFO

 4-6, 7-9

 **Idrott och hälsa • Fysik • Svenska**

 **2-3 timmar**, beroende på var det finns möjlighet att elda

 **Ta med dig:**

- ✓ Ved
- ✓ Tändstickor
- ✓ Eventuellt något tändmaterial (till exempel tidningspapper, tjärved, näver).
- ✓ Eventuellt stenar (ungefär lika stora som en knytnäve).
- ✓ Vatten för att släcka elden med.
- ✓ Värmetåliga handskar för att flytta heta stenar.

 = Årskurs  = Ämne  = Beräknad tidsåtgång  
 = Material

**OBS! Allemansrätten tillåter eldning i naturen. Men bara om det görs med stor försiktighet.**



## ❓ Vad behöver en eld för att brinna?

Låt eleverna resonera sig fram till att det krävs syre, värme och bränsle och att det krävs rätt mängd av de tre delarna för att elden ska brinna bra. När man har dessa tre komponenter krävs det ändå en del kunskap för att få elden att brinna.

## ❓ Vilket material i naturen får man använda för att göra upp en eld?

Diskutera tillsammans med eleverna vilket material man, enligt allemansrätten, får plocka i naturen.

### Allemansrätten säger följande:

Du får ta nedfallna kottar och löst liggande pinnar och grenar på marken som ved till elden.

Men det är inte tillåtet att hugga eller såga ner träd eller buskar, eller att ta ris, grenar eller näver från levande träd. Det är heller inte tillåtet att använda vindfällan som ved.

## ❓ Varför finns dessa regler?

Reglerna finns inte minst för att det är någon som äger skogen och marken där man vistas. Träd och buskar kan ta skada av att man bryter av kvistar och grenar eller river av bark.

Döda träd låter man vara för att de är en viktig livsmiljö för insekter, mossor och svampar – ett myller av liv som markägaren gärna vill ha kvar i sin skog.

Ibland vill man gränsa av elden med stenar. Men det finns stenar som måste få ligga kvar där de ligger. De kan vara en del av kulturminnen, som stenmurar eller rösen, som markägaren vill och måste vårda. Eller en del av badstranden, skogsbilvägen eller något annat som man kanske inte bums tänker på som besökare.

## ? Var får man elda?

Det är viktigt att välja en eldplats där det inte finns någon risk att elden sprider sig eller skadar marken och växterna. Det bästa är att hitta en befintlig eldplats, men om inte det finns är grus eller sandig mark ett bra underlag. Mossa, torvmark eller skogsmark är mindre bra för där finns det risk för att elden kan sprida sig. Den kan också ligga och pyra nere i marken för att senare flamma upp. Det är viktigt att det finns en rejäl eldgräns mot omgivningen.

## ? Vad händer om jag eldar på en klippa?

Man ska aldrig elda direkt på eller alldeles intill berghällar eller större stenblock! De spricker sönder och blir förstörda. För att få en förståelse för vad som händer kan man göra följande experiment.

### Experiment:

- ✓ Gör upp en ganska stor eld tillsammans. Se till att ha med ved, men låt även eleverna hämta bränsle på platsen där ni befinner er (kottar, pinnar och grenar som ligger på marken). Låt eleverna hämta ett antal stenar av skiftande form och storlek (inte mindre än en knytnäve).
- ✓ Lägg in stenarna i elden och låt dem bli riktigt varma. Se till att det brinner runt omkring dem och låt dem ligga i elden minst en halvtimme. Under tiden stenarna ligger i elden passar det bra att göra någon gemensam lek.
- ✓ Lyft sedan ut stenarna och lägg dem direkt i en balja/hink med iskallt vatten. Vad händer med stenarna?

Med stor sannolikhet spricker några av stenarna och eleverna får en förklaring till varför man inte ska elda direkt på en klipphäll.



## ? Hur släcker man en eld?

Innan lektionen avslutas är det viktigt att släcka elden ordentligt. Hur gör man då det på bästa sätt? Om möjligt låt elden brinna ut helt och hållet. Om det inte är möjligt så peta isär veden. Släck sedan ordentligt med vatten och rör om så att glöden slocknar. Glöd kan också gå ner i marken så kolla noga att det inte finns någon glöd kvar. Kontrollera att ingen värme finns, glöd ger inte alltid rök.

**För fördjupning om eld och olika eldar finns mer material på [www.skogeniskolan.se](http://www.skogeniskolan.se)**

# Koppling till centralt innehåll i grundskolans kurser

## Kursplaner för grundskolan

LGR22: ÅK 4-6, 7-9

### Idrott och hälsa

- ✓ Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten och dess tillämpning i praktiken (åk 4-9).
- ✓ Säkerhet och hänsynstagande i samband med aktiviteter (åk 4-6).

### Fysik

- ✓ Energiformer samt olika typer av energikällor och deras påverkan på miljön (åk4-6).
- ✓ Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Planering, utförande, värdering av resultat samt dokumentation med ord, bilder och tabeller (åk 4-6).

### Svenska

- ✓ Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser (åk 4-6).
- ✓ Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument (åk 7-9).

### Svenska som andraspråk:

- ✓ Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument. Användning av sambandsord för att jämföra, motivera, exemplifiera och problematisera (åk4-9).

